

PESCO ТА ЄВРОПЕЙСЬКА ІНІЦІАТИВА З ІНТЕРВЕНЦІЙ: ЄДИНА МЕТА ТА РІЗНЕ БАЧЕННЯ ІДЕЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ОБОРОНИ

Актуальність теми статті зумовлена сучасним станом системи європейської безпеки в контексті глобальних загроз сьогодення. Перед обличчям нових викликів, які постали перед європейською спільнотою, цілком очевидним є той факт, що для гарантування миру та безпеки необхідно об'єднати зусилля та можливості якомога більшої кількості держав-членів Євросоюзу. Беручи до уваги прагнення відігравати на світовій арені сильну та передусім єдину роль, співпраця є не просто можливістю, а обов'язком держав-членів ЄС.

В останні два роки в ЄС було запущено дві нові ініціативи в галузі безпеки та оборони: Постійне структурне співробітництво (Permanent

¹ Аспірант кафедри права Європейського Союзу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Structured Cooperation – PESCO) та Європейську ініціативу з інтервенції (European Intervention Initiative – EI2).

PESCO – це постійний формат для поступового посилення військової співпраці держав-членів Євросоюзу, військовий потенціал яких задовольняє вищі критерії, та які готові взяти одна щодо одної більш тісні зобов'язання в цій сфері. Це амбітний, зобов'язуючий та інклюзивний проект в інституційних рамках ЄС для забезпечення безпеки і оборони території ЄС та його громадян. Мета створення PESCO – поглиблення і розширення співпраці у сфері безпеки і оборони, що, в свою чергу, сприятиме посиленню обороноздатності Євросоюзу і дозволить спільно протистояти військовим загрозам.

11 грудня 2017 року Рада ЄС кваліфікованою більшістю затвердила створення PESCO. До програми приєдналося 25 із 28 країн-членів ЄС. Не підтримали ініціативу Великобританія, Данія і Мальта.

Наразі PESCO працює над впровадженням 34 проєктів та виконанням 20 зобов'язань, які держави-члени взяли на себе у сфері безпеки та оборони [1].

Поряд із посиленням безпекової та оборонної складової на рівні ЄС, Франція ініціювала паралельно зміцнити міждержавну співпрацю у сфері оборони, що здійснюватиметься поза рамками існуючих структур ЄС [2]. У своїй Сорбоннській промові про реформу ЄС 26 вересня 2017 року Емманюель Макрон висунув ідею створення Європейської ініціативи з інтервенції [3].

25 червня 2018 року названа ініціатива почала набирати обрисів: міністри оборони Франції, Німеччини, Бельгії, Великобританії, Данії, Нідерландів, Естонії, Іспанії та Португалії підписали меморандум про наміри щодо створення EI2. 7 листопада 2018 року у Парижі була сформована коаліція збройних сил 9 європейських країн – Європейська ініціатива з інтервенції. Проєкт передбачає співпрацю між учасниками у питаннях планування, аналізу нових військових і гуманітарних криз, а також можливих військових заходів у відповідь на ці кризи.

Основна мета Європейської ініціативи з інтервенції – створення об'єднаного військового контингенту європейських країн для швидкого втручання у кризові ситуації в безпосередній близькості від кордонів ЄС [3].

Наразі до Європейської ініціативи з інтервенції входять Франція, Німеччина, Данія, Бельгія, Нідерланди, Іспанія, Естонія, Португалія,

Велика Британія та Фінляндія. Їх сукупні оборонні спроможності становлять 4/5 спільних видатків на оборону держав-членів ЄС [4]. Ініціатива відкрита для приєднання інших держав.

Варто відмітити, що до складу EІ2 входить Велика Британія, яка залишає Євросоюз, Данія, яка не бере участі в Спільній політиці безпеки та оборони ЄС, та Фінляндія, що не є членом НАТО.

Незважаючи на вихід Великобританії з Європейського Союзу, країна має намір бути партнером європейських держав в питаннях безпеки та оборони. Велика Британія не є учасницею PESCO, однак бере участь в Європейській ініціативі з інтервенції. Це зумовлено тим, що PESCO передбачає посилення співпраці з питань безпеки та оборони в рамках ЄС, натомість EІ2 надає перевагу суто міждержавній співпраці.

Для того, щоб розкрити особливості правової природи Європейської ініціативи з інтервенції, слід провести порівняльну характеристику вказаної ініціативи з PESCO.

Передусім слід підкреслити, що співпраця держав-членів ЄС як в рамках PESCO, так і в межах Європейської ініціативи з інтервенції, має міждержавний характер і здійснюється виключно на міждержавній основі. Це дозволяє діяти спільно, не зачіпаючи національного суверенітету держав-учасниць.

Обидва проекти ставлять на меті зміцнення автономії європейських країн та формування «спільної стратегічної культури», тобто вироблення загальних норм, ідей та моделей поведінки учасників політики безпеки і оборони. Водночас між ними існує ключова відмінність: PESCO розглядає ці цілі в рамках ЄС, а Європейська ініціатива з інтервенції – у ширшому європейському контексті. Так, PESCO передбачає членство країн ЄС, в той час як Європейська ініціатива з інтервенції є більш відкритою для інших держав, які мають ресурси та політичну волю для військових дій незалежно від Північноатлантичного Альянсу [1].

Функціональний фокус PESCO ширший (понад 30 проектів, які варіюються від спільної розвідувальної школи до ініціативи військової мобільності), Європейської ініціативи з інтервенції – вузький (посилена співпраця у чотирьох сферах) [1].

PESCO є постійним, структурованим і обов'язковим, існують чіткі правила ухвалення рішень на рівні держав-членів ЄС. Натомість Європейська ініціатива з інтервенції втілює гнучкість та прагматичність, це суто міждержавний форум [1].

Одним із пріоритетів Європейської ініціативи з інтервенції полягає у максимальному скороченні процесу ухвалення військових рішень, що неможливо досягти у форматі PESCO через складні процедури інституцій ЄС [5]. На відміну від PESCO, основний акцент у Європейській ініціативі з інтервенції робиться не на покращенні функціонування діючих механізмів ЄС, а на оперативній готовності держав-членів бути залученими до військових операцій в будь-якому регіоні світу [5]. Це спільний військовий проєкт між 10 європейськими країнами, створений поза інституційними рамками ЄС і НАТО.

Фактично, відмінність між Європейською ініціативою з інтервенції та PESCO втілює різні бачення ідеї європейської оборони Францією (прагматичне посилення обороноспроможності) та Німеччиною (поглиблення інтеграції) [1]. Тоді як Німеччина прихильна до зміцнення механізму ЄС, Франція розглядає Євросоюз лише як один з можливих форматів співпраці [2].

Проаналізувавши особливості правової природи PESCO та Європейської ініціативи з інтервенції, варто замислитися: чи не конкуруватимуть вони між собою? Цілком ймовірно, що їх паралельне функціонування створить дилему для інших держав-членів, якому формату надати перевагу. Передусім мова йде про вибір між зміцненням безпеки в рамках ЄС чи наданням переваги міждержавній співпраці. Відповідь на ці питання покаже майбутній розвиток подій.

При цьому важливо не втратити позитивну динаміку останнього часу, пов'язану передусім із запуском PESCO, Європейської ініціативи з інтервенції та створенням Європейського оборонного фонду. Безумовно, від здатності зберегти та примножити існуючі здобутки залежить майбутнє спільної безпеки і оборони.

Список використаних джерел:

1. Фахурдінова М. Чи зможе ЄС себе захистити: дві програми європейської оборони та шанс для України. *Європейська правда*, 24 травня 2019. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2019/05/24/7096511/> (дата звернення: 22.09.2019).
2. Сіденко В. Переформатування європейської інтеграції: можливості і ризики для асоціації Україна-ЄС. Київ: Заповіт, 2018. 214с.
3. Initiative for Europe: speech by M. Emmanuel Macron, President of the French Republic, 26 September 2017. URL: <http://international.blogs.ouest-france.fr/>

archive/2017/09/29/macron-sorbonne-verbatim-europe-18583.html (дата звернення 24.09.2019).

4. Денисенко С. Зовнішньополітичний вимір виборчого циклу 2019: невідзначеність в середині, непевність ззовні. URL: <http://sg-sofia.com.ua/zovnishnopolitichnij-vimir-viborchogo-ziklu-2019> (дата звернення: 25.09.2019).

5. Куроп'ячник О. Європа мріє про континентальну безпеку без залучення США. URL: <https://www.mfa.ua.org/uk/publications/ievropa-mriie-pro-kontynentalnu-bezpeku-bez-zaluchennia-ssha> (дата звернення: 27.09.2019).

6. Яковюк І. В., Орловський Р. Р. Європейське оборонне співтовариство: витоки становлення інтеграції в оборонній сфері. *Проблеми законності*. 2017. Вип. 139. С. 264–277.

7. Bytiak, Y. P.; Yakoviuk, I. V.; Getman, E. A.; Tragniuk, O. Y.; Shestopal, S. S. (2018). Cooperation of former Soviet Union countries and Ukraine with the European Union. *ORBIS*. Vol.: 14. Issue: 41. pp 46–54.

Науковий керівник: Трагнюк О. Я., к.ю.н., доцент кафедри права Європейського Союзу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого